

Ulf Ahlström

Justitiedepartementet,
ju.remissvar@regeringskansliet.se och
ju.L2@regeringskansliet.se

Yttrande över SOU 2025:23, Ju2025/00641

Remissen har föredragits för lagmannen Monica Felding samt rådmännen Ulf Ahlström och Tove Berleen av tingsfiskalerna Christina Nordqvist, Joel Myrenius och Henrik Järnek. Remissyttrandet har beslutats av lagmannen Monica Felding.

Kap. 3 Utbetalning av brottsskadeersättning

Utredningens förslag innebär att en målsägande inte längre kommer att få en förfrågan från Kronofogdemyndigheten om han eller hon vill få hjälp med att få skadeståndet indrivet. Har målsäganden lidit sakskada eller ren förmögenhetsskada kommer han eller hon inte heller att få brottsskadeersättning. En typisk sådan målsägande är en äldre person som blivit bedragen på pengar och i ett mål om ansvar för bedrägeri eller, vilket på senare år blivit mycket vanligt, penningtvättsbrott fått rätt till skadestånd. En äldre person torde i en sådan situation ofta ha svårare än en yngre att självmant ta sin rätt till vara. Även för yngre personer torde utredningens förslag komma att medföra att ett antal personer inte kommer att komma till sin rätt, eftersom de inte har kraft eller kunskap att efter domen ta reda på hur de behöver agera för att få betalning och sedan göra detta. Därtill kommer att det heller inte är helt ovanligt att målsäganden vid tingsrätt har tolkbehov och alltså till följd av bristande kunskaper i svenska språket kan ha särskilt svårt att ta sin rätt till vara.

Det kan med hänsyn till detta ur ett brottsofferperspektiv ifrågasättas om den föreslagna regleringen i denna del har tillräckligt starka skäl för sig. En alternativ ordning hade kanske kunnat vara att Kronofogdemyndigheten ska underrättas om alla brottmålsdomar där skadestånd dömts ut och skicka ut information i de fall där en målsägande tilldömts skadestånd avseende sakskada eller ren förmögenhetsskada. Det finns enligt tingsrättens uppfattning goda skäl för en fortsatt och fördjupad beredning av denna fråga i samråd med berörda myndigheter (framför allt Kronofogdemyndigheten och Brottsoffermyndigheten).

I övrigt ansluter sig tingsrätten till det förslag som motsvarar författningsregleringen i avsnitt 1.8 framför det alternativa förslag som reglerats i avsnitt 1.9.

I 16 § andra stycket brottsskadelagen kopplas regleringen till om det väckts *allmänt* åtal för brottet. Tingsrätten ifrågasätter emellertid varför motsvarande reglering inte ska gälla när det väcks *enskilt* åtal. Den som väcker sådant åtal har därigenom visat prov på en stark egen initiativförmåga och har möjlighet att tillsammans med åtalet även väcka en skadeståndstalan. En sådan målsägande bör enligt tingsrättens uppfattning

inte ha större möjligheter att få ut brottsskadeersättning än en målsägande i ett fall där det väckts allmänt åtal. Lagtekniskt kan en sådan ordning åstadkommas genom att ordet "allmänt" stryks i det aktuella stycket.

Kap. 5. Utmätning till förmån för brottsoffer

Utredningen betonar brottsofferperspektivet, och tingsrätten ansluter sig till att detta bör väga tungt. Tingsrätten anser i linje med detta att det är väl förenligt med ett betonande av brottsofferperspektivet att låta ett brottsoffers rätt till skadestånd vara fredat mot utmätning i samma omfattning som i dag. Den rätt som ett brottsoffer har till skadestånd blir inte mycket mindre skyddsvärd för att brottsoffret själv gör sig skyldig till ett brott. Utredningen pekar själv på s. 189 på att motsatt reglering kan leda till resultat som framstår som orimliga, t.ex. att den som varit offer för ett allvarligt, integritetskränkande brott och fått ett skadestånd för detta inte har det skadeståndet skyddat i en situation där brottsoffret själv begått ett mindre allvarligt brott där målsäganden är ett företag. Ett konsekvent genomfört brottsofferperspektiv talar i stället enligt tingsrättens uppfattning för att även det brottsoffer som själv gör sig skyldig till brott bör ha sin kompensation för det brott han eller hon själv utsatts för fredad. Tingsrätten förordar därför att 5 kap. 7 § tredje stycket utsökningsbalken utformas på följande sätt: "Med undantag för skadestånd som tillkommer gäldenären på grund av brott gäller första och andra styckena inte om utmätningens fordringen avser skadestånd på grund av brott."

Kap. 7. Ersättning till polisanställda för saksador och medarbetarskyddsåtgärder

I författningsregleringen i avsnitt 1.15 utvidgas i 1 § 1 kretsen av ersättningsberättigade till alla anställda vid Polismyndigheten och Säkerhetspolisen. Detta innefattar förstas sådana arrestantvakter och stämningsmän som är anställda vid Polismyndigheten. Tingsrätten frågar sig om det då fortfarande är befogat att nämna dessa personalkategorier särskilt i 1 § 2. Så skulle kunna vara fallet om Polismyndigheten efter ett upphandlingsförfarande använder sig av arrestantvakter och stämningsmän som är anställda av annan arbetsgivare än Polismyndigheten. Tingsrätten känner inte till om så är fallet. Är så inte fallet, torde 1 § 2 kunna utmönstras ur förordningstexten.

Tingsrätten vill i det här sammanhanget även väcka frågan om det kan finnas skäl att överväga en bredare ersättningsreglering som gäller även för andra utsatta yrkesgrupper, t.ex. personal på Kronofogdemyndigheten och Åklagarmyndigheten, socialsekreterare samt kommunala handläggare av alkoholtillstånd.

Kap. 8. Föräldrars principalansvar

Det framgår av betänkandet att det inte gått att visa att införandet av ett skadeståndsansvar för vårdnadshavare fått de effekter som lagstiftaren eftersträvat. I stället har reformen fått negativa konsekvenser för utsatta familjer, inklusive syskon till de skadeståndsskyldiga ungdomarna. I praktiken har reformen slagit särskilt hårt mot kvinnor. Det framgår också att de vårdnadshavare som åläggs ett skadeståndsansvar ofta i praktiken hade varit de som betalat det skadestånd deras ungdom ålagts att betala även om de inte hade haft ett principalansvar.

Mot den bakgrunden instämmer tingsrätten till fullo i den skeptiska inställning som utredningen gett uttryck åt avseende effekterna av en skärpning av vårdnadshavares skadeståndsansvar. I stället bör det enligt tingsrättens uppfattning övervägas om detta ansvar alls bör kvarstå.

Väljer lagstiftaren trots detta att låta ansvaret kvarstå, instämmer tingsrätten i att det inte längre finns skäl att undanta ren förmögenhetsskada från de typer av skadestånd som omfattas av ansvaret.

Kap. 9 Frihetsberövandeersättning

Tingsrätten instämmer i att systemet för frihetsberövandeersättning bör göras enklare och att månadsbeloppet bör vara lika högt för varje månad. Det har emellertid inte presenterats något övertygande underlag för att ersättningsnivåerna generellt sett varit för höga. Tingsrätten anser inte heller att utredningen har presenterat övertygande argument för att ta bort påslaget vid särskilt allvarlig brottslighet. Typiskt sett torde påfrestningen vid ett frihetsberövande vara större vid ett frihetsberövande för brott som, om den frihetsberövade faller till ansvar, riskerar att leda till ett mångårigt fängelsestraff än vid frihetsberövande för mindre allvarliga brott. Vidare riskerar den kumulativa effekten av de förenklingar utredningen föreslår och de utökade jämningsmöjligheterna – som tingsrätten inte i och för sig har någon invändning mot – att bli orimligt stora. Tingsrätten förordar därför att påslaget vid särskilt allvarlig brottslighet kvarstår.

Tingsrätten förordar även att principerna för bestämmande av ersättning slås fast i förordning, eftersom detta skulle göra systemet mer transparent.

Övrigt

I övrigt har tingsrätten inga invändningar mot de remitterade förslagen.

Kristianstad som ovan

Monica Felding

/ Ulf Ahlström